

PM

Till:

Från:

Tid:

Ärende: Ang S-rapporten "De får betala priset för Sverigedemokraternas högersväng"

Vilseledande om privata välfärdsföretag

Socialdemokraterna har publicerat en rapport, "[De får betala priset för Sverigedemokraternas högersväng](#)", inför kommande valrörelse. Svenskt Näringsliv välkomnar en tuff debatt kring välfärdsfrågorna – både välfärdens kvalitet, tillgänglighet och finansiering är frågor som berör arbetsgivarna starkt – men inlägg som denna rapport för knappast debatten framåt.

Rapporten är utformad som en kritik mot Sverigedemokraterna för att de inte stöttar regeringens politik (!) men samtidigt är den ett angrepp mot företagen i välfärdssektorn. Även om rapporten lämnar mycket i övrigt att önska vad gäller kvalitet och saklighet finns ändå en rad påståenden som förtjänar att bemötas.

Opinionen

Flera gånger framhävs i rapporten att det finns en "överväldigande majoritet" mot vinstdrivande företag i välfärden, även inom borgerligheten. Detta är fel.

Flera mätningar har visat att:

- Det har skett en betydande omsvängning i opinionen
- När vinstbegränsningar ställs mot valfrihet så är valfrihet viktigare för medborgarna
- Många har stor okunskap om hur villkoren för välfärdsföretagen faktiskt ser ut och detta påverkar hur man ser på möjligheterna att göra vinst.

Några exempel:

I [SOM-institutets](#) mätningar har andelen som tycker att det är ett bra förslag att inte tillåta vinstutdelningar inom vård, skola och omsorg legat stabilt på 60 % sedan 2014. Det är en minskning från 2013 då andelen var 70 %. Bland borgerliga väljare är andelen som stöttar detta förslag 40 % i den senaste mätningen från 2017. Värt att notera är att frågeställningen handlar om **vinstutdelning** och inte den typ av mycket mer långtgående konstruktion för **vinstbegränsning** som regeringen nu föreslår.

Flera undersökningar har också gjorts som handlar om hur väljarna prioriterar mellan valfrihet och vinstbegränsning. En [mätning](#) från Ipsos visar att 70 % av väljarna tycker att valfrihet är viktigt och när frågan om vinstbegränsning eller valfrihet ställdes mot varandra var det dubbelt så många som föredrog valfrihet (54 %) framför vinstbegränsningar (27 %)

I en [undersökning](#) som Demoskop gjorde våren 2018 med över 6600 svarande visade det sig att nästan 60 % av de tillfrågade överskattar vinstnivåerna i välfärdsföretagen. En något högre andel, 63 %, menar samtidigt att de vinstnivåer på 4-6 % som faktiskt råder i branschen idag är acceptabla. Detta ligger i linje med tidigare undersökningar från bland andra [Entreprenörskapsforum](#).

Även SIFO och SvD har publicerat en [mätning](#) som visar att opinionen har vänt i vinstfrågan. I denna mätning är det bara 47 % som stöttar regeringens förslag eller som vill se en ännu hårdare reglering. Bland alliansväljarna vill istället 63 % se vinster på dagens nivåer eller tuffare kvalitetskrav.

Myten om övervinsterna

I rapporten lyfts påståendet fram att det finns övervinster inom välfärdssektorn som uppgår till 4,7 miljarder kronor. Detta påstående kommer från regeringens [proposition](#) som enligt [PWC](#) skulle leda till att verksamheter som berör 9 av 10 medborgare som valt en privat utförare skulle få svårt att överleva. Socialdemokraternas definition av acceptabel vinst ligger således på en nivå som skulle innebära att nästan alla företag på sikt skulle slås ut. I sin analys av regeringens förslag har PWC också gjort jämförelser med andra personalintensiva branscher och kommer fram till att vinstnivåerna i välfärdssektorn ligger på samma nivåer som i dessa branscher. PWC konstaterar i sina slutsatser att påståendena om att det förekommer övervinster saknar grund.

Lönevillkor

Först och främst måste man ha respekt för att frågor om lönestatistik är ytterst komplexa. För att få jämförbara resultat måste man till exempel säkerställa att personalgrupperna är jämförbara med hänsyn till arbetsuppgifter etc, man måste beakta skillnader i åldersstruktur (en lägre snittålder innebär också lägre löner), när på året lönestatistiken är insamlad (före eller efter lönerevision), hur lönen förhåller sig till andra förmåner, t ex arbetstid eller pension, som också regleras i avtalen (enligt Vårdföretagarnas [kollektivavtal](#) jobbar man 37 timmar/vecka att jämföra med 38,25 i SKL:s avtal).

Av Socialdemokraternas rapport framgår inte hur löneuppgifterna har justerats med hänsyn till bland andra de faktorer som anges ovan.

Personaltäthet

Personaltäthet är ett mått som allt mer sällan används för att ge en bild av kvaliteten i verksamheten. Hög personaltäthet innebär inte per automatik att verksamheten fungerar bättre eller håller högre kvalitet. Hög sjukfrånvaro (mer om detta nedan) kan till exempel leda till att man behöver ha fler anställda för att täcka upp frånvaron.

Likaså spelar arbetets organisering och de processer man arbetar i, stor roll för hur arbetssituationen upplevs och kvaliteten i verksamheten. Detta har lyfts fram av bland andra [Skolverket](#) som pekar på att det inte finns några raka samband mellan personaltäthet och gruppstorlek å ena sidan och kvalitet i verksamheten å andra sidan. En hög personaltäthet med dåligt ledarskap och låg chefstäthet kan vara rent förödande.

Allt är inte pengar

I rapporten fokuserar man framförallt på skillnader i lön och anställningsvillkor och det görs försök att dra slutsatsen att hög personaltäthet per automatik gör att verksamheten fungerar

bra för medarbetarna. Om man på riktigt är intresserad av personalens arbetssituation och kvaliteten i välfärden så finns anledning att ta ett bredare grepp.

Skolinspektionen genomför årligen [Skolenkäten](#) där över 300 000 elever och pedagogisk personal i skolor runt om i landet får frågor om hur de ser på skolans arbete med "mjuka" kvalitetsfaktorer såsom kollegialt samarbete, trivsel, studiero, arbete mot kränkningar etc. I två analyser av undersökningsresultaten som genomförts på uppdrag av Svenskt Näringsliv, framkommer att lärarna i friskolor ger bättre betyg till sina skolor på [samtliga 19 frågeområden](#), jämfört med lärarna på kommunala skolor. I analysen av svaren från eleverna i årskurs 9 framkommer att eleverna i friskolor ger sina skolor bättre omdömen på [samtliga 15 frågeområden](#).

I en [analys](#) av Försäkringskassans sjukskrivningsstatistik visar det sig att offentliga verksamheter inom vård, skola och omsorg har betydligt högre sjukskrivningar jämfört med motsvarande verksamheter i privat regi. Inom vården ligger antalet sjukskrivningsdagar per anställd 28,5 % högre inom landstingsdriven verksamhet. Inom skolan är motsvarande siffra 23,9 % och inom omsorgen är siffran 22,1 %.

Dessa resultat ligger också i linje med resultaten från [Jobbhälsobarometerns](#) nedbrytning på vård- och omsorgsyrkerna där privata utförare i princip genomgående får bättre omdömen av sina anställda vad gäller frågor om möjlighet att påverka arbetet, påverka brister i arbetsmiljön, arbetsbelastning etc.

Ytterligare en undersökning som pekar i riktning mot att offentlig sektor knappast är ett föredöme när det gäller situationen för medarbetarna är den som SCB genomförde på uppdrag av Svenskt Näringsliv. I den visar det sig att bara [hälften](#) av de tillfrågade lärarna i vinstdrivande friskolor skulle välja att gå över och jobba i en kommunal skola om deras privata arbetsgivare försvann. När det gäller sjuksköterskor ser resultaten likadana ut.

Det är således svårt att hävda att det finns tydliga tecken på att privat företagande och vinstintresse går ut över personalen. Det mesta pekar istället i motsatt riktning. Ohälsa, vantrivsel och osämja är dyrt för arbetsgivarna. I branscher där löner står för en stor del av kostnaderna blir det naturligt att man arbetar aktivt med denna typ av problem.

Kvaliteten då?

Det är betecknande att det överhuvud taget inte nämns något om verksamhetens kvalitet i rapporten. Våra välfärdstjänster har inte tillkommit i syfte att ge sysselsättning åt så många människor som möjligt utan för att medborgarna ska få en välfungerande, effektiv och högkvalitativ välfärd. Om detta kan göras med samma kvalitet men med mindre personella resurser så är detta inte ett problem – tvärt om. Vi står inför omfattande personalbrist inom välfärdens olika verksamheter och fokus borde snarare vara hur vi kan hitta arbetssätt där vi på ett bättre sätt tar vara på de medarbetare som finns i välfärden. Målet kan inte vara att hålla uppe bemanningstalen.

Tittar man på kvalitetsmätningar så får privata aktörer i nästan alla jämförelser minst lika bra – ofta bättre – resultat jämfört med offentliga utförare. Några exempel:

- Enligt Socialstyrelsens nationella [patientenkät](#) för primärvården får privata utförare något bättre resultat på samtliga uppmätta områden. 72 av 100 vårdcentraler som

har mest nöjda patienter var privata och 16 av de 20 i absoluta toppen var också privat drivna.

- Socialstyrelsens undersökning av hemtjänst gav de privata utförarna bättre resultat på samtliga 17 uppmätta parametrar.
- I samma rapport som analyserade elevernas omdömen i Skolenkäten genomfördes även en analys av skolresultaten. Den visade att niondeklassare i fristående skolor har bättre resultat på nationella prov i svenska och engelska, har högre meritpoäng och högre andel behöriga till gymnasiet.
- Dagens Medicin har utsett Sveriges enda privat drivna akutsjukhus Capio S:t Göran till landets bästa sjukhus i sin kategori.

Slutligen – varför är svensk offentlig sektor normen?

I denna rapport, precis som i många andra inlägg mot vinstdrivande företag i välfärden, är den tysta utgångspunkten att svensk, offentligt driven verksamhet är den självklara normen för hur välfärd ska organiseras och resurssättas för att fungera optimalt. Detta är dessutom en generell slutsats som tillämpas lokalt. Det vill säga trots att vi har 290 kommuner och 20 landsting/regioner så är det alltid verksamheten i den egna geografiska närheten som är den självklara normen.

Detta är inte bara en föreställning som vilar på synnerligen lös, för att inte säga obefintlig, grund – det är också en föreställning som bromsar utvecklingen inom välfärden.

När det här synsättet får härska blir verksamheten immun mot att ta in nya intryck från andra håll, vare sig det är andra huvudmän i Sverige (privata såväl som offentliga) eller utomlands.

Som framgår av underlagen som presenteras ovan finns tydliga tecken på att privat driven välfärd fungerar minst lika bra, om inte bättre, än offentligt driven välfärd. Det finns all anledning att göra upp med bilden av svensk offentlig sektor som den självklara normen för vår välfärd.